SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 380/2020-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. augusta 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a zo sudcov Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) a Miloša Maďara predbežne prerokoval návrh [redacted], [redacted], [redacted], [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Kuzmom, Floriánska 16, Košice, na obnovu konania vo veci vedenej Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. IV. ÚS 10/2014 a takto

r o z h o d o l :

Návrh [redacted] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnený.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Priebeh konania pred vnútroštátnymi súdmi a pred Európskym súdom pre ľudské práva a argumentácia navrhovateľa

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) bol 19. februára 2020 doručený návrh [redacted], [redacted], [redacted], [redacted]

(ďalej len „navrhovateľ“), na obnovu konania vo veci vedenej ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 10/2014.

2. Navrhovateľ po podaní svojho návrhu doručil ústavnému súdu námietku zaujatosti proti sudcovi Milošovi Maďarovi. O tejto námietke rozhodol ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 333/2020-8 zo 7. júla 2020 tak, že sudca Miloš Maďar nie je vylúčený z konania a rozhodovania v tejto veci. Ústavný súd vzhľadom na uvedené rozhodol v zložení senátu, ktoré je uvedené v záhlaví tohto uznesenia.

3. Z návrhu a jeho príloh vyplýva, že Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 2 T 31/01 z 28. júna 2007 uznal navrhovateľa za vinného zo spáchania trestného činu vraždy podľa § 219 ods. 1 a ods. 2 písm. h) zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“), za čo ho odsúdil podľa § 219 ods. 2 Trestného zákona na výnimočný trest odňatia slobody v trvaní 24 rokov a podľa § 39a ods. 2 písm. c) Trestného zákona ho zaradil na jeho výkon do tretej nápravnovýchovnej skupiny. Podľa § 76 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „neskorší Trestný zákon“) bol krajským súdom sťažovateľovi uložený aj ochranný dohľad na dobu troch rokov s podmienkami uvedenými v ustanovení § 77 ods. 1 písm. a), b) a c) neskoršieho Trestného zákona.

4. Proti označenému rozsudku podali odvolanie navrhovateľ a taktiež Krajská prokuratúra v Banskej Bystrici. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) rozhodol rozsudkom sp. zn. 2 To 1/2008 z 11. novembra 2008, ktorým napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a sám navrhovateľa odsúdil na trest odňatia slobody v trvaní 15 rokov a podľa § 39a ods. 2 písm. c) Trestného zákona ho zaradil na výkon trestu do tretej nápravnovýchovnej skupiny.

5. Navrhovateľ napadol označený rozsudok najvyššieho súdu dovolaním, o ktorom najvyšší súd rozhodol uznesením sp. zn. 1 Tdo V 9/2010 zo 14. júna 2011 tak, že dovolanie navrhovateľa odmietol.

6. Navrhovateľ napadol označené rozhodnutia krajského súdu a najvyššieho súdu sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) na ústavnom súde. Ústavný súd rozhodol o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy podanej navrhovateľom uznesením č. k. IV. ÚS 10/2014-64 z 23. januára 2014 (ďalej len „napadnuté uznesenie ústavného súdu“) tak, že ju pri predbežnom prerokovaní odmietol.

7. Navrhovateľ následne napadol rozhodnutia a postup vnútroštátnych súdov v jeho trestnej veci sťažnosťou na Európskom súde pre ľudské práva (ďalej aj „ESĽP“), ktorý rozsudkom vo veci [redacted] proti Slovenskej republike z 12. novembra 2019, sťažnosť č. 45084/14 (ďalej len „rozsudok ESĽP“), rozhodol o porušení práva sťažovateľa podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

8. Európsky súd pre ľudské práva dospel vo svojom rozsudku k záveru, že odsúdenie sťažovateľa v trestnom konaní bolo v rozhodujúcej miere založené na výpovedi svedka, tzv. kajúcnika, pričom ostatné dôkazy proti sťažovateľovi boli iba nepriame a preukazovali spáchanie trestného činu iba vo väzbe na priamy dôkaz výpovede tohto svedka. Výpoveď tohto svedka nebola podľa názoru ESĽP dostatočne preskúmaná, a to ako vo vzťahu ku všetkým skutkovým okolnostiam, tak aj vo vzťahu k výhodám ním získaným v iných trestných konaniach. Navyše, svedok bol sám zapojený do spáchania predmetného trestného činu vraždy. ESĽP ďalej rozhodol, že aj nedoručenie vyjadrenia prokurátora k odvolaniu a dovolaniu navrhovateľa predstavovali porušenie jeho práva na spravodlivé súdne konanie.

9. Navrhovateľ vo svojom návrhu na obnovu konania poukazuje na to, že ESĽP vo svojom rozsudku uviedol, že najvhodnejšiu formu nápravy v jeho veci by predstavovala obnova súdneho konania.

10. Vzhľadom na uvedené navrhovateľ navrhuje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol: *„1. Obnovu konania vo veci* [redacted] *proti Slovenskej republike, na základe rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva z 12.11.2019 k sťažnosti č. 45084/14, vo veci vedenej na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp.zn. IV. ÚS 10/2014 povoľuje.*

2. Uznesenie Ústavného sudu Slovenskej republiky sp.zn. IV. ÚS 10/2014-64 zo dňa 23. januára 2014 zrušuje a vec vracia Ústavnému súdu Slovenskej republiky na ďalšie konania.

3. Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky je povinná uhradiť [redacted] trovy konania vo výške 450,29 €...

4. Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky je povinná uhradiť [redacted] náklady spojené s prekladom Rozsudku ESĽP zo dňa 12.11.2019 vo výške 524,40 €...“

II.
Právomoc ústavného súdu

11. Podľa čl. 133 ústavy proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok; to neplatí, ak rozhodnutím orgánu medzinárodnej organizácie zriadeného na uplatňovanie medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, vznikne Slovenskej republike povinnosť v konaní pred ústavným súdom znovu preskúmať už prijaté rozhodnutie ústavného súdu.

12. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

13. Podľa § 42 ods. 2 písm. r) zákona o ústavnom súde návrhom na začatie konania je návrh na obnovu konania pred ústavným súdom podľa čl. 133 ústavy.

14. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

15. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,

b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovel žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,

c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,

d) ktorý je neprípustný,

e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,

f) ktorý je podaný oneskorene,

g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

16. Podľa § 214 zákona o ústavnom súde právoplatné rozhodnutie ústavného súdu možno za podmienok ustanovených týmto zákonom napadnúť návrhom na obnovu konania pred ústavným súdom, ak rozhodnutím orgánu medzinárodnej organizácie vznikne Slovenskej republike povinnosť v konaní pred ústavným súdom znovu preskúmať už prijaté rozhodnutie ústavného súdu. Ustanovenie § 55 písm. c) sa v tomto prípade nepoužije.

17. Podľa § 220 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zistí, že z rozhodnutia orgánu medzinárodnej organizácie nevyplýva povinnosť opätovného preskúmania napadnutého rozhodnutia ústavného súdu, návrh na obnovu konania ako zjavne neopodstatnený uznesením odmietne.

III.
Posúdenie veci ústavným súdom

18. Úlohou ústavného súdu v konaní o predmetnom návrhu navrhovateľa je preskúmať, či z rozsudku ESĽP vyplýva povinnosť opätovného preskúmania napadnutého uznesenia ústavného súdu (§ 214 zákona o ústavnom súde).

19. Po preskúmaní rozsudku ESĽP dospel ústavný súd k záveru, že takáto povinnosť z rozsudku ESĽP nevyplýva a že v dôsledku toho je potrebné návrh navrhovateľa odmietnuť z dôvodu jeho zjavnej neopodstatnenosti.

20. Ústavný súd na úvod zdôrazňuje, že si je vedomý mechanizmu dohľadu nad vykonávaním rozsudkov ESĽP podľa čl. 46 dohovoru, ktorý je zverený Výboru ministrov, ako i dôležitosť účinnej implementácie rozsudkov ESĽP [pozri Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) proti Švajčiarsku (č. 2) z 30. 6. 2009, sťažnosť č. 32772/02, bod 84].

21. Článok 46 dohovoru, ktorý sa vzťahuje na všetky rozsudky ESĽP o porušení dohovoru, ukladá zmluvnému štátu právnu povinnosť ukončiť porušovanie a zjednať nápravu jeho dôsledkov. Zmluvný štát má v zásade voľnosť pri výbere prostriedku, ktorým vyhovie rozsudku o porušení práv podľa dohovoru [rozsudok Papamichalopoulos a ďalší proti Grécku (čl. 50) z 31. 10. 1995, sťažnosť č. 14556/89, bod 34]. Zohľadňujúc inštitucionálnu rovnováhu medzi ESĽP, Výborom ministrov a zmluvnými štátmi, ktoré majú vykonať rozsudok o porušení práv podľa dohovoru, je konečné rozhodnutie o opatreniach v právomoci zmluvného štátu pod dohľadom Výboru ministrov (rozsudok Veľkej komory vo veci Ilgar Mammadov proti Azerbajdžanu z 29. 5. 2019, sťažnosť č. 15172/13, bod 182). Dôležité v tejto súvislosti je to, aby opatrenia prijaté na vnútroštátnej úrovni zmluvným štátom boli zlučiteľné so závermi a duchom rozsudku (tamtiež, bod 186).

22. Navrhovateľ zakladá dôvodnosť svojho návrhu na obnovu konania pred ústavným súdom, teda povinnosť opätovného preskúmania napadnutého uznesenia (§ 214 zákona o ústavnom súde), na bode 76 rozsudku ESĽP, z ktorého podľa navrhovateľa vyplýva, že najvhodnejšou formou nápravy v okolnostiach jeho veci je obnova súdneho konania (z originálu: „... As to the remainder of the applicant's claim, the Court notes that, following its above finding under Article 6, domestic law entitles the applicant to seek the reopening of his trial and finds that that possibility constitutes the most appropriate form redress in the circumstances of his case…").

23. Bez toho, aby ústavný súd bližšie analyzoval obsah pojmu „reopening of his trial“, a teda, či ide o obnovu konania vo všeobecnosti, alebo výslovne o obnovu trestného konania, konštatuje, že zohľadňujúc právne závery ESĽP vyjadrené v jeho rozsudku (pozri bod 8 tohto uznesenia), ako i vnútroštátnu právnu úpravu (čl. 133 ústavy, § 214 a nasl. zákona o ústavnom súde a § 393 a nasl. Trestného poriadku), najvhodnejšiu formu nápravy vo veci navrhovateľa predstavuje obnova jeho trestného konania podľa § 393 a nasl. Trestného poriadku.

24. Ústavný súd považuje na tomto mieste za potrebné zdôrazniť, že inštitút obnovy konania pred ústavným súdom nemožno zamieňať s inštitútom obnovy konania podľa Trestného poriadku, čo okrem iného vyplýva aj z odlišnosti samotného predmetu konania o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy, ktorým je rozhodovanie o namietanom porušení základných práv a slobôd sťažovateľov.

25. Obnova trestného konania podľa príslušných ustanovení Trestného poriadku na základe rozsudku ESĽP prichádza do úvahy v prípadoch, keď ESĽP dospeje k záveru, že odsúdením sťažovateľa došlo k porušeniu hmotných práv zaručených dohovorom, ako aj v prípadoch, v ktorých ESĽP dospel k záveru o porušení procesných práv sťažovateľa zaručených dohovorom. Ide predovšetkým o tie procesné práva, ktoré sú obsiahnuté v čl. 6 dohovoru – právo na prerokovanie veci nezávislým a nestranným súdom, právo byť prítomný na pojednávaní, právo vypočúvať alebo dať vypočuť svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie a výsluch svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok ako svedkov proti sebe, princíp prezumpcie neviny, princíp rovnosti zbraní a ďalšie. Procesné pochybenia alebo nedostatky musia byť také závažné, že v ich dôsledku vznikajú vážne pochybnosti o výsledku vnútroštátneho konania, ktoré bolo predmetom sťažnosti [viac PIROŠÍKOVÁ M.: Výkon rozsudkov Európskeho súdu pre ľudské práva formou obnovy konania In. : Zo súdnej praxe 1/2020 a 2/2020; tiež Odporúčanie č. R (2000)2 o opätovnom preskúmaní a obnove konania v niektorých prípadoch na vnútroštátnej úrovni po rozsudkoch Európskeho súdu pre ľudské práva prijaté Výborom ministrov 19. januára 2000 na 694. zasadnutí zástupcov ministrov].

26. Vychádzajúc z princípu subsidiarity (porov. II. ÚS 421/2012, III. ÚS 97/2018) tak musí ústavný súd odmietnuť ako zjavne neopodstatnený taký návrh na obnovu konania pred ústavným súdom, keď k porušeniu práv zaručených dohovorom došlo v konaní pred všeobecnými súdmi a z okolností prípadu vyplýva, že všeobecné súdy môžu zjednať nápravu v rámci konania o návrhu na povolenie obnovy konania.

27. Obnova konania pred ústavným súdom totiž predstavuje prostriedok nápravy iba vtedy, ak nie je možné dosiahnuť nápravu prostredníctvom obnovy konania pred všeobecnými súdmi. O takúto situáciu pôjde v zásade v dvoch druhoch prípadov. V prvom rade pôjde o prípady, keď ústavný súd rozhodoval vo veci ako jediná inštancia (napr. rozsudok vo veci Harabin proti Slovenskej republika z 20. 11. 2012, sťažnosť č. 58688/11, keď plénum ústavného súdu rozhodovalo ako jediná inštancia vo veci disciplinárneho konania proti sťažovateľovi ako predsedovi najvyššieho súdu; označený rozsudok ESĽP predstavoval impulz na zavedenie možnosti iniciovať konanie o obnove konania aj pred ústavným súdom, pozn.; pozri aj PL. ÚS 92/2011). V druhom rade pôjde o prípady, keď ústavný súd porušil právo na prístup k (ústavnému) súdu (napr. rozsudok vo veci Franek proti Slovenskej republike z 11. 2. 2014, sťažnosť č. 14090/10, keď ústavný súd odmietol preskúmať námietky sťažovateľa z dôvodu domnelého oneskoreného podania sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy; tiež rozsudok vo veci Trančíková proti Slovenskej republike z 13. 1. 2015, sťažnosť č. 17127/12, keď ústavný súd odmietol meritórne preskúmať námietky sťažovateľky vo vzťahu k rozhodnutiam súdu prvej a druhej inštancie).

28. Ústavný súd konštatuje, že prípad navrhovateľa už na prvý pohľad nespadá pod uvedené možnosti a zároveň ani nepredstavuje výnimočnú situáciu, keď by z okolností veci vyplývalo, že obnova konania pred ústavným súdom je nevyhnutná, pretože nie je možné dosiahnuť nápravu prostredníctvom obnovy konania pred všeobecnými súdmi. Naopak, vo veci navrhovateľa je podľa ústavného súdu zrejmé, že príslušným na zjednanie účinnej nápravy v jeho prípade je všeobecný súd (krajský súd), v ktorého právomoci je rozhodovanie o povolení obnovy trestného konania vo veci sťažovateľa.

29. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že nie je súdom tretieho či štvrtého stupňa/inštancie, ktorý by po rozhodnutí o porušení práv sťažovateľov príslušným rozhodnutím ESĽP musel v každom prípade, a to bez ohľadu na jeho konkrétne okolnosti, rozhodnúť aj o povolení obnovy konania pred ústavným súdom. Práve takéto chápanie postavenia ústavného súdu by ho stavalo do pozície „inštančne nadriadeného“ súdu, ktorý by následne „automaticky“ zrušoval rozhodnutia všeobecných súdov, aby sa konanie vrátilo do príslušného štádia či fázy. Ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) a jeho napadnuté uznesenie vydané vo veci sťažovateľa je prelomené samotným rozsudkom ESĽP.

30. Z čl. 46 dohovoru vyplýva Slovenskej republike ako zmluvnému štátu dohovoru (Vysokej zmluvnej strane) povinnosť napraviť porušenie, o ktorom rozhodol ESĽP, z čoho však, ako už bolo uvedené, nevyplýva, že navrhovateľ má možnosť výberu medzi viacerými prostriedkami, resp. nástrojmi na zjednanie tejto nápravy. Z pohľadu medzinárodných záväzkov, ktoré na seba Slovenská republika prevzala, je dôležitou skutočnosť, že takýto (účinný) prostriedok nápravy v praxi existuje a že je navrhovateľovi dostupný. V prípade tohto navrhovateľa je to s ohľadom na závery ESĽP vyjadrené v jeho rozsudku, ako aj na vnútroštátnu právnu úpravu návrh na obnovu trestného konania podľa Trestného poriadku (podobne rozsudok vo veci Zachar a Čierny proti Slovenskej republike z 21. 7. 2015, sťažnosti č. 29376/12 a č. 29384/12).

31. K uvedenému je podľa názoru ústavného súdu potrebné doplniť, že ak by navrhovateľom bolo umožnené „zvoliť si“, pred ktorým orgánom, resp. súdom budú iniciovať obnovu konania, mohlo by v praxi dochádzať k situácii, keď navrhovateľ podá návrh na obnovu konania na všeobecnom súde a zároveň aj na ústavnom súde, a o jeho návrhu na obnovu konania v tej istej veci by naraz rozhodovali dva rôzne súdy vo vzťahu k dvom rôznym fázam toho istého konania.

32. S ohľadom na okolnosti tohto prípadu ústavný súd taktiež zdôrazňuje, že krajský súd je aj z praktického hľadiska v lepšom postavení zjednať účinnú a včasnú nápravu porušenia práva navrhovateľa (§ 403, § 424 ods. 2 a nasl. Trestného poriadku).

33. Ústavný súd v záujme materiálnej ochrany práv navrhovateľa na záver dopĺňa, že podanie návrhu na povolenie obnovy konania podľa Trestného poriadku nie je časovo obmedzené a že konečné rozhodnutie všeobecných súdov o navrhovateľovom návrhu na povolenie obnovy konania podľa Trestného poriadku podlieha ústavnoprávnemu prieskumu ústavného súdu v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy.

34. Vzhľadom na všetko už uvedené dospel ústavný súd k záveru, že z rozsudku ESĽP nevyplýva povinnosť opätovného preskúmania napadnutého uznesenia ústavného súdu, a preto bolo potrebne tento návrh na obnovu konania ako zjavne neopodstatnený odmietnuť [§ 220 ods. 1 v spojení s § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde; podobne III. ÚS 97/2018].

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. augusta 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu